

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ YÜKSEKÖĞRETİME DAİR
MEMNUNİYET DURUMLARI İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ
DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: KAFKAS
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**
**Evaluation of Prospective Teachers' Satisfaction Regarding Higher Education
and Self-Self-Wellbeing: The Case of Kafkas University**

Devrim ERGİNSOY OSMANOĞLU

Yrd.Doç.Dr., Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD
erginsoy@hotmail.com

Halil İbrahim KAYA

Yrd.Doç.Dr., Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Programları ve Öğretim ABD
hik_kaya@hotmail.com

Özet

Belirli yeteneklere sahip nitelikli iş gücü yetiştirme kaygısında olan üniversiteler, toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik yönden kalkınmasına önemli destek veren kurumlardan biridir. Çalışmalar öğrencilerin okuldaki akademik başarılarına etki eden çeşitli boyutların olduğunu ortaya koymaktadır. Bunların başında zeka, öğrencinin bilişsel ve öğrenme stilleri, örgütsel ve çevresel faktörler, öğretmen niteliği, öğrencilerin motivasyonu, öğretmenlerin öz yeterlik algısı ve öğrencilerin öğrenmeye karşı tutumları sayılabilir. Memnuniyet duygusunun oluşumunda sadece dış faktörler değil, bireyin öznel iyi oluş düzeyi gibi iç dinamiklerin de önemli rol oynadığı düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle araştırmada, öğretmen adaylarının yükseköğretime dair memnuniyet durumları ile öznel iyi oluş durumları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının yükseköğretime dair memnuniyet durumları ile öznel iyi oluş durumlarını çeşitli değişkenler açısından tespitini yaparak değerlendirmek.

Bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama yöntemi; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye ve açıklamaya çalışan, incelemelerdir.

Araştırmanın çalışma grubunu Çalışma grubunu Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2012-2013 öğretim yılında eğitim alan 84 bayan, 93 erkek olmak üzere toplam 177 sınıf öğretmenliği öğrencilerinden oluşmaktadır. Veri toplama araçları araştırmacı ve ölçek uygulama konusunda yetkin kişiler tarafından belirlenen örneklem grubuna Öznel iyi oluş Ölçeği ve Memnuniyet Anketi uygulanmıştır. Ölçme aracından elde edilen verilerin analizinde istatistik analiz programında veri girişi yapılarak araştırma

problem tespiti için değişkenlerin özelliklerine göre analizler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, memnuniyet, psikolojik iyi oluş.

Abstract

Universities that have concerns about raising skilled and capable labor are one of the institutions that support societies in terms of social, cultural, economic, scientific and technological development. Previous research has found that there are several factors contributing to student academic achievements. First and foremost, intelligence, cognitive and learning styles of students, organizational and environmental factors, teacher qualifications, student motivation, teachers' self-efficacy perceptions and attitudes of students towards learning can be considered among these factors.

Not only external factors but subjective well-being of the individual as the level of the internal dynamics is thought to play an important role in the formation of a sense of satisfaction. In this sense, this paper examines prospective teachers' satisfaction regarding higher education and self-self-well-being. The aim is to evaluate prospective teachers' satisfaction levels regarding higher education and self-self-well-being based on several variables. A general survey method was used in the study. Survey is a method used to define and describe events, objects, assets, institutions, groups, and descriptions of the various. The sample consists of a total of 177 students including 84 female and 93 males who were studying Classroom Teaching Department, Faculty of Education, Kafkas University during 2012-2013 academic year. Self-Well-being and Satisfaction Scale was given to the sample group by the researcher and some competent researchers. Data was statistically analyzed to determine the research problem based on variables.

Keyword: Classroom teacher, satisfaction, psychologically well-being

Yaşamın amacı düşünüldüğünde yapılan birçok eylemin mutlu olmak amacıyla yapıldığı kabul edilir. Tarih boyunca birçok bilgin ve filozof insanları neyin mutlu ettiğini düşünmüşlerdir. Birçok yunan filozofu, mutluluğun erdem de olduğunu düşünürken, Çin okullarında mutluluğun toplum içindeki rol ve sorumlulukların yerine getirilmesiyle oluştuğu öğretilmiştir. Geçmişte felsefenin konusu olan ve mutluluk olarak tanımlanan duygu, davranış ve düşünce bütünü 20. Y.y da artık bilimsel yöntemler kullanarak araştırılmaya başlanmıştır¹. Ayrıca, son yıllarda psikopatoloji yaklaşımlarına tepki olarak insanın doğasının psikolojik gücünü araştırın, bireyin olumsuz özelliklerle ve duygularla mücadele

¹ ADLER, M. J. 2012: **Aristotle's Ethics: The Theory Of Happiness - I.**

[Http://Radicalacademy.Com/Adleraristotleethics1.Htm](http://Radicalacademy.Com/Adleraristotleethics1.Htm); DIENER, E.-SUH, EUNKOOK M. 2000: **Culture and Subjective Well-Being**, edited. Cambridge: The MIT Press.; SAYIN, Y.-ASLAN, C. 2009: "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek, Benlik Saygısı Ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi". *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi*. 28, 207 -222

etmesine yardımcı olmak ve iyilik halini arttırmayı hedefleyen yeni bir yaklaşım olan pozitif psikoloji ortaya çıkmıştır². Bu gelişmenin etkisiyle mutluluğun duygusal bir sözden daha fazlasını ifade ettiği örneğin yaşam kalitesinin bir göstergesi olduğu öğrenilmeye ve öğretilmeye başlanmış, toplumların öznel iyi oluş düzeylerinin kıyaslama çalışmaları hız kazanmıştır³. Diener'e göre, öznel iyi oluş, bireyin yaşamı ile ilgili bilişsel değerlendirmesi ile olumlu duygulanımların varlığı ve olumsuz duygulanımların yokluğu olarak tanımlanmaktadır⁴. Öznel iyi olma, duygusal ve bilişsel olmak üzere iki bileşene sahiptir. Myers ve Deiner (1995)'e göre bu iki bileşenin yanında yaşam doyumu olarak adlandırılan üçüncü bir bileşen vardır⁵.

Well being olarak da bilinen öznel iyi oluşun olumlu duygulanım boyutunda, neşe, heyecan, gurur, ümit, ilgi, uyanıklık ve güven gibi duygular yer alırken; olumsuz duygulanım boyutunda; üzüntü, suçluluk, nefret ve öfke gibi duygular yer alır. Üçüncü boyutu olan yaşam doyumu boyutunda ise bireyin çeşitli yaşam alanlarına ilişkin doyumu duygusu ve değerlendirmeleri yer alır. Bireyin öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olduğunu ifade edebilmek için yaşam doyumunun yüksek olması, olumlu duyguların sık ve olumsuz duyguların ise daha az yaşanması gerekmektedir⁶.

Öznel iyi oluş düzeyini belirleyen faktörleri açıklamak için bazı teoriler oluşturulmuştur. Bu teorilerden sosyal teorisyenler, gelir ve statü gibi koşulların; psikolojik teorisyenler ise kişinin mizacının ve iç tutumların mutluluğun odak noktasında olup olmadığını araştırmışlardır. Bu teorisyenlerin mutluluğun sadece kişilik özellikleriyle ilgili olduğunu ve zamanla tüm koşullara uyum sayılabilenlerin diğer teorisyenler ise

² YAVUZ, Ç. 2006: **Rehberlik ve Psikolojik Danışma Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtile ve Bazı Kişilik Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

³ DIENER, E.-SUH, EUNKOOK M. 2000.; SAYGIN, Y.-ASLAN, C. 2009. CARRUTHERS, C.P.-HOOD, C.D. 2004: **"The Power of Positive: Leisure and well-being"**. *Therapeutic Recreation Journal*. 38(2), 225-245.

⁴ DIENER, E. 1984: **"Subjective Well-being"**. *Psychological Bulletin*. 95, 542-575.

⁵ Akt. ÖZEN, Y. 2010: **"Kişisel Sorumluluk Bağlamında Öznel Ve Psikolojik İyi Oluş (Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme)"**. T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi (Düşbed.)1308-6219. 46-58.

⁶ ERYILMAZ, A. 2010: **"Ergenlerde Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejilerini Kullanma İle Akademik Motivasyon Arasındaki İlişki"**. *Klinik Psikiyatri*.13:77-84.

ekonomi ve diğer sosyal faktörlerin mutluluğu getirdiğini iddia etmişlerdir⁷.

Öznel iyi oluşu açıklayan kuramlar erek (telik) kuramı, etkinlik (activity) kuramı, tabandan tavana (top down), tavandan tabana (bottom up) kuramları, yargı kuramları, uyum (adaptation) kuramı, bağ (association) kuramı, denge (equilibrium) kuramı ve Ryff'ın psikolojik iyi oluş kuramlarıdır. Aşağıda bu kuramlara yer verilmiştir.

1.Erek kuramına göre mutluluk, gereksinimler karşılandığında, amaçlara ulaşıldığında elde edilmektedir. Bu kuramın temeli ilk kez Wilson tarafından ortaya atılmıştır. Wilson (1960), ihtiyaçların doyurulmasının mutluluğa, doyurulmayan ihtiyaçların ise mutsuzluğa yol açtığını, doyum almak için gerekli olan koşulların bireyin geçmiş deneyimlerinden, başkaları ile karşılaştırmalarından ve kişisel değerleri gibi faktörlerden etkilenen uyum ve istek derecesi ile ilgili olduğunu belirtmiştir⁸.

Diener (1984)'e göre ise, amaçlar bireylerin farkında olduğu istekleridir ve bireyin öznel iyi oluşu, bu amaçlara ulaştığında mümkün olacaktır. Yüksek öznel iyi oluşa sahip bireyler, kendi amaçlarını daha önemli ve başarı olasılığını daha yüksek görmekte iken; düşük öznel iyi oluşa sahip bireyler amaçları arasında daha çok çatışma yaşamaktadırlar⁹.

2. Etkinlik kuramına göre mutluluk, insan etkinliğinin bir ürünüdür ve bireyler amaçlarına ulaşmak için yaptığı etkinliklerden doyum almaktadırlar. Aristo, ilk ve en önemli etkinlik kuramcılarının birisidir. Aristo, mutluluğun erdemli etkinlikten kaynaklandığını ve mutluluğun iyi yapılmış etkinlikler sonucu oluştuğunu savunmaktadır. Yaklaşık 10 bölümden oluşan Etik adlı kitabının bir bölümünü mutluluğun ne olduğunu tanımlamaya ayırmış ve sağlık zenginlik, dostluk, bilgi, erdem gibi birçok faktörün mutluluğun bileşenleri olduğunu ifade etmiştir¹⁰.

Etkinlik ile öznel iyi oluş ilişkisi en iyi akış (flow) kuramıyla açıklanabilmektedir. Bu kuramın öncüsü Csikszentmihalyi (1982), etkinlik ile öznel iyi oluş ilişkisini gösteren bir formül oluşturmuştur. Bu formüle göre, etkinlikler bireyin beceri düzeyiyle doğru orantılı olduğunda etkinliğin tamamlanma sürecinde birey haz duyacaktır. Başka bir deyişle, kişinin beceri düzeyi yeterli ise, etkinliklerin ve bu etkinliklere karşı koyan

⁷ DIENER, E. 2009: “**The Science Of Well-Being**”, U.S.A.Springer Press.

⁸ Akt. DIENER, E. 1984; DIENER, E.-SUH, E.-LUCAS, R.E.-SMITH, H.L. 1999: “**Subjective Well-being, Three decades of progress**”. *Psychological Bulletin*. 125(2), s.277)

⁹ Akt. ÖZEN, Y. 2010.

¹⁰ ADLER, M. J. 2012.

etmenlerin zaman içindeki akışı bireye haz getirecektir. Bunun yanında eğer etkinlik çok kolay ise, birey için can sıkıcı olmakta; etkinlik zor ise bireyin kaygılanmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla, bireyin sahip olduğu beceriyle işin zorluğu eşit olduğu zaman birey yaptığı etkinlikten haz alacaktır¹¹.

Csikszentmihalyi, mutluluğun tamamen kişinin iç uyumuna bağlı olduğunu, yaşam amaçlarına ulaşmanın öznel iyi oluş düzeyini yükselttiğini belirtir¹². Fakat insan psikolojisinin bir çıkmazı olarak da elde edilen varlık ve gücün beklentileri yükselttiğini bunun sonucu olarak iyilik duygusunun insanlardan uzaklaştığını ifade eder. Csikszentmihalyi gibi, amaçların öznel iyi oluşla ilişkisini inceleyen birçok araştırma da, bireyin kişisel hedeflerine varmak için yaptığı etkinliklerin ve ilerleme kaydettiğini görmesinin, bireyin amacına ulaşmasından daha memnun edici olabildiğini, bireyin öznel iyi oluşunu ve yaşam doyumunu arttırdığını belirtmektedir¹³.

Erek kuramı ile etkinlik kuramı öznel iyi oluşun sebebinin farklı yorumlamaktadırlar. Erek kuramına göre mutluluğun kaynağı, amaçların gerçekleştirilmesi iken; **etkinlik kuramı**, mutluluğa ulaşmak için yapılan etkinlikler yani süreçtir.

3.Tavandan Tabana (Top Down) ve Tabandan Tavana (Bottom Up) Kuramları

Tabandan tavana kuramına göre mutluluk, bireyin yaşamında zevk veren, doyum aldıkları anların ve yaşantıların toplamıdır. Kuram objektif yaşam koşullarının, bireyin mutluluğunun öncelikli belirleyicisi olduğunu vurgulamaktadır. Başka bir deyişle insanlar, kendi yaşamına ilişkin haz ve acıların bir değerlendirmesini yaparak kendini mutlu veya mutsuz olarak değerlendirmektedir¹⁴.

Tavandan tabana kuramına göre ise, bazı insanların mutlu, bazı insanların mutsuz olmasını; mutlu insanların olumlu düşünme ve olayları

¹¹ Akt. YETİM, Ü. 2001: **Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık. s. 257.

¹² CSIKSZENTMIHALY, M. 2005: **Akış (Mutluluk Bilimi)**. (Çev. Semra Kunt Akbaş). Ankara: Hyb Yayıncılık.

¹³ CSIKSZENTMIHALY, M. 2005.; RYAN, R.M.-DECI E. L. 2001: “On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being”. *Annual Review of Psychology*. 52, 141-166, s. 143)

¹⁴ BRIEF, A.P.-BUTCHER, A.H.-GEORGE, J.M.-LINK, K.E. 1993: “Integrating Bottom-Up and Top-Down Theories of Subjective Well-Being: The Case of Health”. *Journal of Personality and Social Psychology*. 64(4), s.447–448.

olumlu yönde değerlendirme eğilimlerinden, mutsuz bireylerin ise, olumsuz düşünme ve olumsuz yönde değerlendirme eğilimlerinden kaynaklandığı görüşüyle açıklamaktadır. Bu eğilim, bireyin belirli anlardaki doyumunu değerlendirmesine göre belirlenmekte ve değişmektedir. Başka bir deyişle bireyin kişilik özellikleri öznel iyi oluşunda en önemli etkidir. Tabandan tavana ve tavandan tabana kuranları arasındaki fark, öznel iyi oluş araştırmalarında kişiliğin önemini ortaya çıkarmaktadır¹⁵. Tabandan tavana kuramları, öznel iyi oluşun belirleyicisi olarak, yaşam koşullarını gösterirken, tavandan tabana kuramı, bu koşullar üzerinde daha az durarak, kişiliğin daha belirleyici olduğunu ifade etmektedirler. Brief ve arkadaşları (1993), bu iki kuramının bütünleştirilebileceğini ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar, tabandan tavana yaklaşımında belirtilen yaşam koşulları ile tavandan tabana yaklaşımında belirtilen kişilik özelliklerinin bireyin yaşam koşullarını yorumlayış biçimi olarak, öznel iyi oluşu etkilediğini bildirmektedirler.

4.Ryff'in Psikolojik İyi Oluş Kuramı

Ryff'e göre, psikolojik olarak iyi olma, stressiz olmaktan ya da diğer ruh sağlığı problemlerinden ziyade olumlu benlik saygısını, insanlarla olumlu ilişkileri, çevreye hâkim olmayı, kişisel gelişimi, özerkliği, yaşamın anlamını ve bireyin amacının olmasını içermektedir¹⁶.

Ryff, birçok kuramın olumlu ruh sağlığının ortak özellikleri üzerinde durduğunu ifade etmektedir. Ryff, birçok kuramın ortak noktalarını birleştirerek altı psikolojik boyutu olan psikolojik iyi oluş modelini öne sürmektedir. Bu altı boyut; bireyin kendini olumlu değerlendirmesi ve geçmişi kabulü (self acceptance), birey olarak sürekli büyüme ve gelişim duygusu (personal growth), yaşamda bir amacının olması ve yaşamın anlamlı olduğuna inancı (purpose in life), diğer bireylerle iyi ilişkilere sahip olma duygusu (positive relations with others), yaşamı ve kendini idare etmeyi (environmental mastery) ve kendi kararlarını verme (autonomy) duygusunu içermektedir¹⁷. Ryff'in psikolojik iyi oluş kuramı temelini gelişimsel psikoloji ve klinik psikolojideki kavramlardan almaktadır. Hastalığın olmaması nasıl psikolojik olarak iyi olmanın bir kanıtı değilse;

¹⁵ BRIEF, A.P.-BUTCHER, A.H.-GEORGE, J.M.-LINK, K.E. 1993: s.449.

¹⁶ RYFF, C.D. 1995: "Psychological Well-Being in Adult Life". *Current Directions in Psychological Science*. 4, s.103.; KEYES, C. L. M.-SHMOTKIN, D.-RYFF, C.D. 2002: "Optimizing Well-being: Emprical Encounter of Two Traditions". *Journal of Personality and Social Psychology*. 82(6), s.1010.

¹⁷ ÖZEN, Ö. 2005: *Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. s. 28.

bireyin kendini mutlu hissetmesinin ve öznel olarak yaşamından doyum almasının olumlu işlev gösterdiğinin bir kanıtı olmadığı anlaşılmaktadır. Ryff'in psikolojik iyi oluş kuramına göre, bireyin psikolojik olarak sağlıklı olması, yaşamının bazı alanlardaki olumlu işlevselliğine bağlanmaktadır.

Ryff'in psikolojik iyi oluş kavramını oluşturan altı alt boyutu aşağıdaki gibi sınıflamıştır;

Kendini Kabul: İyi oluşun en önemli ölçütü olarak kabul edilmektedir. kendini kabul düzeyi yüksek olan bireyin kendisine karşı olumlu bir tutum içinde olduğu, benliğini ve de geçmişi olumlu ve olumsuz yönleriyle kabul ettiğini ifade etmektedir.

Olumlu İlişkiler: Ryff (1989) olumlu ilişkiyi, açık ve güvenilir ilişkiler kurma, empatik olma ve derin sevgi duygusu olarak tanımlamaktadır. bireyin doyumlu ve güvenli ilişkiler kurabildiği, derin sevgiler beslediği, empati kurabildiği, başkalarıyla yakın dostluklar kurabildiği, diğerlerinin mutluluğunu istediği şeklinde açıklanmaktadır.

Otonomi: Otonominin tanımında kendi kararlarını verme (self-determination), bağımsızlık, davranışların içsel düzenlenmesi (self-regulation), bireyselleşme gibi özelliklerin üzerinde durulmaktadır. Kendini düzenleme, bireyin kişisel yüklemeler yoluyla günlük aktivitelerinde olduğu kadar, uzun dönemli amaçlarına ulaşmada düzenli ve doğrudan çabalarını kapsayan süreçtir. Otonomi düzeyi yüksek bireyin davranışlarını içsel güçlere göre düzenlediğini kendini yine kendi standartları ile değerlendirdiğini, sosyal baskıya direnebildiğini ifade etmektedir.

Çevre Hâkimiyeti: Bireyin kendi ruhsal koşullarına uygun çevreyi seçmesi ya da yaratması olumlu ruh sağlığının özelliklerinden birisi olarak görülmektedir. Bu da çevre hâkimiyeti olarak tanımlanabilmektedir. Çevre hâkimiyeti olan kişi çevresini zihinsel ve fiziksel aktivitelerle değiştirmeyi başarabilir; zorlu yaşam şartlarını kontrol edebilir. Çevre hâkimiyet düzeyi yüksek olan bireyin ihtiyaç ve değerlere uygun çevre koşulları yaratabildiği, çevresindeki olanakları etkili bir şekilde kullanabildiği, çevresini idare etmede yeterli olduğu, yönetim duygusuna sahip olduğu şeklinde açıklanabilmektedir.

Yaşam Amacı: Bireyin yaşamda bir amacının ve yaşamının bir anlamının olması ruh sağlığı olarak tanımlanabilmektedir. Yaşam boyu gelişimsel teoriler yaşamdaki amaç ve hedeflerin değişikliklerine işaret etmektedirler ve bireyin üretici, yaratıcı olmak gibi amaçlarının, yaşamın anlamlı olduğu duygusunu sağlayacağını ifade etmektedirler.

Kişisel Gelişim: Bireyin yeni yaşantılara açık olmak tam işler olmak için bir anahtar olarak görülmektedir. Yaşam boyu gelişim kuramları da farklı yaşam dönemlerindeki gelişim görevleri ve yeni krizlerle mücadele etme üzerinde durmaktadır. Kişisel gelişim düzeyi yüksek bireyin gelişmeye devam etme duygusuna sahip, yeni yaşantılara açık, potansiyellerini gerçekleştirmeye istekli olduğu, davranışlarında ve iç dünyasında gelişme olduğu şeklinde açıklanabilmektedir.

Ryff, bu altı boyutun, bireyin içinde yaşadığı kültür, tarih, etnik köken ve sınıf gibi faktörlerden de etkilendiğini kabul etmektedir. Örneğin, toplulukçu kültürlerde yani toplum bilincinin ön planda olduğu kültürel yapılarda bireylerin bireyselliği yaşama arzusu, kendi yaşamını belirleme isteği suçluluk duygusuna ve kendisini duygusal olarak iyi hissetmemesini neden olabilmektedir¹⁸.

5.Yargı Kuramları

Bu kurama göre, öznel iyi oluş, bireyin bazı ölçütlerle gerçek koşullar arasında yaptığı karşılaştırmaların sonucuna bağlıdır. Eğer gerçekteki durum bireyin belirlediği ölçütü aşarsa mutluluk ortaya çıkacaktır. Yargı kuramları, ne tür olayların karşılaştırma bakımından olumlu ya da olumsuz olduğunu belirlememekle beraber, olayların ortaya çıkaracağı duygunun miktarını öngörebilmektedir. Bu bakımdan yargı kuramları, ele aldıkları ölçütlere göre iki grupta incelenirler¹⁹.

Sosyal Karşılaştırma Kuramı: Yargı kuramları arasında yer alan sosyal karşılaştırma kuramı bireyin kendi durumunu, çevresinde bulunan diğerler kişilerin durumları ile karşılaştırarak ve diğer kişilerle kendisi arasındaki benzerlikleri, farklılıkları ya da her ikisini birden düşünerek öznel iyi oluş düzeyini artırdığını varsayar. Sosyal karşılaştırma yaparken bireyin durumu başkalarının durumuna (yaşam standardı vs.) oranla daha iyiye mutlu olacaktır; diğerlerinden daha kötü ise mutsuz olacaktır²⁰.

Çok Yönlü Uyuşmazlık Kuramı: Michalos (1985) tarafından ortaya atılan çok yönlü uyumsuzluk kuramına göre, bireylerin kendilerini geçmiş koşullar, istekler, doyumun ideal düzeyleri, ihtiyaçlar, amaçlar ve diğer kişilerin durumu gibi çok sayıda ölçütle karşılaştırdıklarını belirtmektedir. Andrews ve Robinson (1991)'a göre birey gerçek durumunu karşılaştırırken bazı faktörleri ölçüt almaktadır. Bunlar bireyin kendisine

¹⁸ Akt. ÖZEN, Ö. 2005: s. 32.

¹⁹ YETİM, Ü. 2001: s. 263

²⁰ DIENER, E.-SUH, E.-LUCAS, R.E.-SMITH, H.L. 1999: s. 582; YETİM, Ü. 2001: s. 264.

yakın olan kişilerin sahip oldukları şeyler, geçmişte sahip olduğu en iyi şey, şu ana kadar sahip oldukları ve gelecekte sahip olmayı ümit ettiği şeyler olarak sınıflandırılabilir. Bireyin istekleri ile elde ettikleri arasındaki fark ne kadar küçükse öznel iyi oluşun o kadar yüksek olacağı bildirilmektedir²¹.

Özetle, yargı kuramları bireyin mutluluğunun, kendisine ölçüt olarak aldığı kişilerle kıyaslaması ve bunun sonucunda memnun olup olmama duygusuna bağlı olduğunu ifade etmektedirler.

6.Uyum (Adaptation) Kuramı

Diener ve arkadaşlarına göre, varolan koşullara uyum ve alışma konusu modern öznel iyi oluş kuramlarının odak noktasını oluşturmaktadır²². Diener (1984), olayların ilk meydana geldiğinde iyi veya kötü oluşlarına göre, bireyde mutluluk da mutsuzluk da yaratabileceğini ama daha sonra ilk yarattıkları gücü kaybedeceklerini bildirmektedir²³. Başlangıçta yeni olaylara veya koşullara tepki gösteren birey, zamanla bu duruma alışacak ve kendini daha mutlu hissedecektir²⁴.

7.Bağ (Associationistic)Kuramları

Bağ kuramları, bellek, koşullanma ve bilişsel ilkelere dayanarak bireylerin mutlu olma eğilimlerini açıklamaya çalışmaktadırlar. Schwarz ve Clore, (1983)'a göre bu bilişsel yaklaşımlardan biri, mutluluğu bireyin kendisini ilgilendiren olaylara ilişkin yüklemeleri ile ilgili olduğunu ve mutluluğun bellekte bir ağı olduğunu öngörmektedir²⁵, Bower (1981) insanların şimdiki duygu durumlarına göre geçmiş anılarını anımsadıklarını ve yorumladıklarını belirtmektedir. Bellek konusunda yapılan çalışmalar, mutlu kişilerin birbirlerine olumlu ilişkilerle bağlı zengin bir bilişsel ağının olduğunu göstermiştir. Aksine mutsuz kişilerin birbirlerine olumsuz ilişkilerle bağlı, sınırlı ve yalıtılmış ağlara sahip oldukları ortaya çıkmıştır²⁶.

8. Dinamik Denge (Dynamic Equilibrium) Kuramı

Headey ve Wearing (1991) tarafından öne sürülen dinamik denge kuramı, öznel iyi oluşun bireyin sabit kişilik özellikleri tarafından şekillendiğini ifade eder. Bu kurama göre, normal yaşam olayları bireyin öznel iyi oluşunu değiştirmemekte, sadece normalden sapan yaşam olayları

²¹ Akt. YAVUZ, Ç. 2006: s. 32.

²² DIENER, E.-SUH, E.-LUCAS, R.E.-SMITH, H.L. 1999.

²³ DIENER, E. 1984:

²⁴ Akt. DIENER, E.-SUH, E.-LUCAS, R.E.-SMITH, H.L. 1999: s. 283.

²⁵ Akt. YETİM, Ü. 2001: s. 261.

²⁶ Akt. YETİM, Ü. 2001: s. 261.

bireyin öznel iyi oluşunda değişikliğe sebep olmaktadır. Birey normalin dışında olumlu ya da olumsuz bir olay yaşadığında öznel iyi oluşu bu durumdan etkilenmekte, ancak bir süre sonra yine sabit seviyesine ulaşmaktadır²⁷.

Headey (1993), bu model ile ekonominin ve sosyal psikolojinin iyi oluşla ilgili yaklaşımlarını birleştirmiştir. Birey, aile, arkadaşlık ilişkileri, serbest zaman, iş, sağlık ve para gibi alanlarda belirli stoklara sahiptir. Bu stoklar belli zamanlarda ölçülmektedir. Stoklar ile bireyin yaş, cinsiyet, kişilik, genel bilgi ve sosyal statü gibi sosyal geçmişi bir araya gelerek akışı etkilemektedir. Akışlar ise olaylar/yaşantılar, tüketim karı ve stok değişiminden oluşmaktadır. Bu kurama göre bireyin sahip olduğu stoklar çerçevesinde akışı devam ederse öznel iyi oluşu etkilenmeyecek, ancak olaylar ve yaşantılar normal denge örüntüsünden saparsa bireyin öznel iyi oluşu bu durumdan etkilenecek ve bir süreliğine bir değişim gösterecektir²⁸.

Amaç

Bu çalışmanın amacı son yıllarda psikopatoloji yaklaşımlarına tepki olarak insanın psikolojik gücünü araştıran, bireyin olumsuz özelliklerle ve duygularla mücadele etmesine yardımcı olmak ve iyilik halini arttırmayı hedefleyen yeni bir yaklaşım olan pozitif psikolojiyi temel alınarak Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin okul ve sosyal yaşam alanlarındaki memnuniyet duygusunun oluşumunda etkili olduğu düşünülen öznel iyi oluş düzeyinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve yaş değişkenler açısından incelenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel tarama modelindedir. Kişilerin cinsiyeti, yaşı ve ebeveynlerinin eğitim düzeyi gibi durumsal değişkenlerin, memnuniyet ve öznel iyi oluş düzeylerini etkileyip etkilemediği araştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2012-2013 öğretim yılında eğitim alan 84 bayan, 93 erkek olmak üzere toplam 177 sınıf öğretmenliği öğrencilerinden oluşmaktadır.

²⁷ Akt. TUZGÖL DOST, M. 2004: **Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

²⁸ Akt. TUZGÖL DOST, M. 2004: s. 36.

Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları araştırmacı ve ölçek uygulama konusunda yetkin kişiler tarafından belirlenen örneklem grubuna uygulanıp hemen geri alınmıştır. Öznel iyi oluş Ölçeği ve Memnuniyet Anketi uygulanacak kişilerin mekân olarak eğitim gördükleri alanlar tercih edilmiştir. Bunlar:

Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri

Ryff tarafından 1989 yılında geliştirilen ve Cenkseven tarafından 2004'te Türkçe'ye uyarlanan ölçekte 84 madde bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 84, en yüksek puan ise 504'tür.

Toplam puandaki yükselme psikolojik iyi oluşun arttığını gösterir. Ölçek psikolojik iyi oluşun 6 boyutunu ölçmek için geliştirilmiştir:

- 1) özerklik-bağımsızlık, kişisel kararlılık,
- 2) çevresel üstünlük- kişinin hayatını yönetebilmesi,
- 3) kişisel gelişim- yeni deneyimlere açık olmak,
- 4) başkalarıyla iyi ilişkiler – ilişkilerinden doyum alabilme,
- 5) yaşam amaçları- kişinin yaşamının anlamlı olduğuna inanması,
- 6) kendini kabul- kendine ve geçmişine karşı olumlu tutumlara sahip olma.

Ölçekteki 6 faktörün her biri 14 maddeden oluşmaktadır.

Cenkseven (2004), 475 üniversite öğrencisi üzerinde yürüttüğü çalışmada, 84 madde ile ölçekten elde edilen toplam puanlar arasındaki korelasyonlarına bakmış ve korelasyonların .25 ile .57 arasında değiştiğini belirlemiştir²⁹.

Alt ölçekler, için korelasyon değerleri diğerleriyle olumlu ilişkiler .42-.70, otonomi .38-.69, çevresel hakimiyet .32-.63, kişisel gelişim .38-.61, yaşam amacı .30-.58 ve kendini kabul .37-.63 olarak saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili yapılan hesaplamalar sonucu iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) diğerleriyle olumlu ilişkiler için .83, otonomi .78, çevresel hakimiyet .77, kişisel gelişim .74, yaşam amacı .76, kendini kabul .79. Ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı ise .93 olarak belirlenmiştir.

Alt ölçeklerin test tekrar test güvenilirliği sonuçları ise, diğerleriyle olumlu ilişkiler .74, çevresel hakimiyet .77 özerklik .77, kişisel gelişim .74, yaşam amacı .75, kendini kabul .76. ayrıca toplam puan test-tekrar test

²⁹ CENKSEVEN, F. 2004: **Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana

korelasyon katsayısı .84 olarak saptanmıştır.

Memnuniyet anketi

Anket formu Balıkesir Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Stratejik Planlama Komisyonu tarafından hazırlanmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde demografik sorular yer almaktadır.

İkinci bölümde ise, üniversitenin ve bölümlerin sunmuş oldukları eğitim-öğretim hizmetleri ve sosyal etkinliklerden öğrencilerin memnuniyet derecelerini ölçmeye yönelik sorular (ifadeler) bulunmaktadır. Anket 20.04.2013 tarihinde adek.balikesir.edu.tr/doc/ogrenci_anket.doc adresinden indirilmiştir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Veriler frekans ve yüzde şeklinde ifade edilmektedir. 0, 5 manidarlık düzeyinde sınıanmıştır. Araştırmada istatistiksel olarak anlamlı ya da anlamsız bulunan bütün sonuçlar verilmiştir.

Tablo 1. Bölümdeki öğretim üyelerinden genel olarak memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
G6.Derslerine gösterdikleri özen (derse zamanında gelme, görünüm vb.)	177	2,8305	1,14046	2,4723
G4.Öğrenci ile ilişkileri	177	2,7062	1,23565	
G3.Bilimsel yeterliliği	177	2,5932	1,11476	
G7.Derslere katılma konusunda öğrencileri teşvik etmesi	177	2,5424	1,09215	
G2.Derse hazırlanması	177	2,5254	1,04483	
G1.Öğretme becerisi	177	2,4972	1,08253	
G8.Öğrenci başarısını ölçmesi	177	2,3616	1,11513	
G10.Öğrencileri motive etmesi	177	2,2825	1,18196	
G9.Sınıfa sınav sonuçları ile ilgili değerlendirmede bulunması	177	2,2486	1,17033	
G5.Danışmanlık / yönlendirme hizmetleri	177	2,1356	1,23110	

Tablo 1. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının öğretim üyeleri ile ilgili memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “*Derslerine gösterdikleri özen (derse zamanında gelme, görünüm vb.)*” ($\bar{X}=2,8305$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “*Danışmanlık / yönlendirme hizmetleri*” ($\bar{X}=2,1356$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretim üyeleri ile ilgili genel memnuniyetleri

ile ilgili $\bar{X} = 2,4723$ ortalamayla orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Bölümün eğitim ve öğretim ile ilgili olarak sunulan hizmetlerden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
H3. Derslerde teknolojinin (projeksiyon cihazı, tepegöz vb.) kullanılması	177	3,1751	1,28269	2,7467
H4. Derslerin teorik açıdan yeterliliği	177	2,7797	1,14913	
H6. Derslerin laboratuvar/atölye hizmetleri açısından yeterliliği	177	2,6610	1,38511	
H5. Derslerin uygulama açısından yeterliliği	177	2,6554	1,09746	
H2. Ders programlarının ve içeriklerinin güncelleştirilmesi	177	2,6215	1,13728	
H1. Çalışma hayatının beklentilerine karşılık vermesi	177	2,5876	1,21752	

Tablo 2 incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının eğitim ve öğretim ile ilgili olarak sunulan hizmetlere dair memnuniyet durumuna ilişkin görüşlerinden “*Derslerde teknolojinin (projeksiyon cihazı, tepegöz vb.) kullanılması*” ($\bar{X} = 3,1751$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “*Çalışma hayatının beklentilerine karşılık vermesi*” ($\bar{X} = 2,5876$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının eğitim ve öğretim ile ilgili olarak sunulan hizmetlerde genel memnuniyetleri ile ilgili $\bar{X} = 2,7467$ ortalamayla orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Okuldaki fiziki koşullardan memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
İ3. Dersliklerin aydınlatılması	177	3,9887	1,04983	3,1730
İ2. Dersliklerin ısıtılması	177	3,9661	1,10216	
İ4. Dersliklerde akustik (sesin yankısı)	177	3,2938	1,27191	
İ1. Dersliklerin kapasitesi (büyüklük vb.)	177	3,2542	1,39308	
İ5. Dersliklerin temizliği	177	3,2373	1,29692	
İ7. Bina ve koridorların öğrenci sayısı ile uyumluluğu	177	3,1186	1,33252	
İ6. Ders dışı zamanları değerlendirme imkanları (dinlenme ve ders çalışma vb.)	177	2,4859	1,17796	
İ8. Tuvaletlerin bakım ve temizliği	177	2,0395	1,22642	

Tablo 3 incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen

adaylarının okuldaki fiziki koşullar ile ilgili olarak memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “*Dersliklerin aydınlatılması*” ($\bar{X}=3,9887$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “*Tuvaletlerin bakım ve temizliği*” ($\bar{X}=2,0395$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının okuldaki fiziki koşullar ile ilgili olarak sunulan hizmetlerde genel memnuniyetleri ile ilgili $\bar{X}=3,1730$ ortalamayla iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Merkez Kütüphane hizmetlerinden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
J2.Kitap ödünç alma kolaylığı	177	3,0508	1,25350	2,7401
J1.Kaynak zenginliği (kitap, dergi)	177	2,7797	1,28895	
J3.Kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşabilme kolaylığı	177	2,6780	1,24919	
J4.Kütüphane görevlilerinin ilgi ve yakınlığı	177	2,4520	1,17706	

Tablo 4. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının merkez kütüphane hizmetlerinden memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Kitap ödünç alma kolaylığı” ($\bar{X}=3,0508$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “Kütüphane görevlilerinin ilgi ve yakınlığı” ($\bar{X}=2,4520$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının merkez kütüphane hizmetleri ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=2,7401$ ortalamayla iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Ulaşım hizmetlerinden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
K1.Ulaşım imkânı (vasıta yeterliliği ve sıklığı)	177	1,6610	1,04897	1,4757
K3.Ulaşım araçlarının güvenliği ve rahatlığı	177	1,4576	,83914	
K3.Yol güvenliği ve rahatlığı	177	1,4407	,90963	
K3.Şoförlerin davranışları	177	1,4237	,80911	
K2.Ulaşım ücreti	177	1,3955	,83365	

Tablo 5. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının ulaşım hizmetlerinden memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Ulaşım imkânı (vasıta yeterliliği ve sıklığı)” ($\bar{X}=1,6610$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “Ulaşım ücreti” ($\bar{X}=1,3955$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının ulaşım

hizmetleri ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=1,4757$ ortalamayla düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Üniversitenin sağlamış olduğu yemek hizmetlerinden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
L3. Yemek saatleri	177	2,6102	1,28386	2,5333
L5.Yemekhanenin fiziki koşulları (temizlik, aydınlatma, ısıtma vb.)	177	2,6045	1,24845	
L2. Yemeğin fiyatı	177	2,5480	1,31823	
L4. Bekleme süresi	177	2,5085	1,26185	
L1. Yemeğin kalitesi	177	2,3955	1,24389	

Tablo 6. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının üniversitenin sağlamış olduğu yemek hizmetlerinden memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Yemek saatleri” ($\bar{X}=2,6102$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “Yemeğin kalitesi” ($\bar{X}=2,3955$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının üniversitenin sağlamış olduğu yemek hizmetleri ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=2,5333$ ortalamayla orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Üniversitenin sağlamış olduğu sağlık, kültür ve spor etkinliklerinden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
M4. Sportif etkinlikler	177	2,0508	1,10921	1,9198
M3. Kültürel etkinlikler	177	1,9379	1,09315	
M1. Kulüp etkinlikleri	177	1,8927	1,06856	
M2. Sanat etkinlikleri	177	1,8870	1,01618	
M5. Sağlık hizmetleri	177	1,8305	1,05775	

Tablo 7. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının üniversitenin sağlamış olduğu sağlık, kültür ve spor etkinlikleri hizmetlerinden memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Sportif etkinlikler” ($\bar{X}=2,0508$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “Sağlık hizmetleri” ($\bar{X}=1,8305$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının üniversitenin sağlamış olduğu sağlık, kültür ve spor etkinlikleri hizmetleri ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=1,9198$ ortalamayla düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Okuldaki öğrenci işleri biriminin hizmetlerinden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
N1. Belge alma kolaylığı	177	2,8757	1,37193	2,5254
N2. İşleri takip hızı	177	2,5028	1,22532	
N3. Bilgilerin doğru ve zamanında işlenmesi	177	2,3898	1,20628	
N4. Öğrenci ile ilgilenme	177	2,3333	1,24164	

Tablo 8. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının okuldaki öğrenci işleri biriminin hizmetlerinden memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Belge alma kolaylığı” ($\bar{X}=2,0508$) ifadesinin en yüksek ortalama, “Öğrenci ile ilgilenme” ($\bar{X}=1,8305$) ifadesinin de en düşük ortalama sahip olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının okuldaki öğrenci işleri biriminin hizmetleri ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=2,5254$ ortalama ile orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Bilgisayar imkanının yeterliliği ile ilgili memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
O1. Derslere yönelik olarak öğrencilere sunulan bilgisayar imkânları	177	1,9153	1,19594	1,9125
O2. Ders dışı bilgisayar kullanım imkânı (internet, e-mail)	177	1,9096	1,23526	

Tablo 9. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının bilgisayar imkanının yeterliliği ile ilgili hizmetlerden memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Derslere yönelik olarak öğrencilere sunulan bilgisayar imkânları” ($\bar{X}=1,9153$) ifadesinin en yüksek ortalama, “Ders dışı bilgisayar kullanım imkânı (internet, e-mail)” ($\bar{X}=1,9096$) ifadesinin de en düşük ortalama sahip olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının bilgisayar imkanının yeterliliği ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=1,9125$ ortalama ile düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10. Üniversitenin kariyer ile ilgili sağladığı hizmetlerden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
P3. Üniversitenin yurt dışı eğitim kurumları ile işbirliği düzeyi	177	2,0452	1,07566	1,8851
P1. Üniversitenin iş bulmada sağladığı kolaylıklar	177	1,8136	1,00806	
P2. Üniversitenin iş dünyasını tanımada sağladığı imkanlar (konuşmacı getirme, teknik gezi, staj, vb.)	177	1,7966	1,02989	

Tablo 10. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının üniversitenin kariyer ile ilgili sağladığı hizmetler için memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Üniversitenin yurt dışı eğitim kurumları ile işbirliği düzeyi” ($\bar{X}=2,0452$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “Üniversitenin iş dünyasını tanımada sağladığı imkanlar (konuşmacı getirme, teknik gezi, staj, vb.)” ($\bar{X}=1,7966$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının üniversitenin kariyer ile ilgili sağladığı hizmetleri ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=1,8851$ ortalama ile düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 11. Üniversitenin kantinler ile ilgili sağladığı hizmetlerden memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
R2. Kantinlerdeki görevlilerin / çalışanların hizmetlerinden	177	3,6045	1,24845	3,2495
R4. Kantinlerin temizliğinden	177	3,3333	1,32574	
R1. Kantinlerin sunmuş olduğu ürün çeşitliliğinden	177	3,3107	1,28786	
R5. Kantinlerin dekorasyon, dizayn ve ferahlığından	177	3,2994	1,31238	
R3. Kantinlerde sunulan ürünlerin fiyatlarından	177	2,9887	1,41014	
R6. Kantinlerin kapasitesinden	177	2,9605	1,44742	

Tablo 11. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının üniversitenin kantinler ile ilgili sağladığı hizmetler için memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Kantinlerdeki görevlilerin / çalışanların hizmetlerinden” ($\bar{X}=3,6045$) ifadesinin en yüksek ortalamaya,

“Kantinlerin kapasitesinden” ($\bar{X}=2,9605$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının üniversitenin kantinler ile ilgili sağladığı hizmetleri ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=3,2495$ ortalamayla iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

12. Okul yöneticilerinin öğrencilere yönelik yaklaşımları ile ilgili memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
S1. Sorunlarınızı ve önerilerinizi iletebilme kolaylığı	177	2,2655	1,13448	2,1497
S3. Sizi ilgilendiren duyuruların zamanında ve etkin olarak yapılması	177	2,2542	1,11691	
S2. Sorunlarınıza ve önerilerinize karşı duyarlılık	177	2,1186	1,07267	
S4. Tüm öğrencilere adil davranılması	177	1,9605	1,09939	

Tablo 12. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının okul yöneticilerinin öğrencilere yönelik yaklaşımları ile ilgili memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Sorunlarınızı ve önerilerinizi iletebilme kolaylığı” ($\bar{X}=2,2655$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “Tüm öğrencilere adil davranılması” ($\bar{X}=1,9605$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının okul yöneticilerinin öğrencilere yönelik yaklaşımları ile ilgili genel memnuniyetleri $\bar{X}=2,1497$ ortalamayla düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13. Kafkas Üniversitesi Üst Yönetimi’nin öğrencilere yönelik yaklaşımları hakkındaki memnuniyet düzeyi

Maddeler	N	X	SS	X
T1. Sorunlarınızı ve önerilerinizi iletebilme kolaylığı	177	1,9944	1,08971	1,9407
T2. Sorunlarınıza ve önerilerinize karşı duyarlılık	177	1,8870	1,02175	

Tablo 13. incelendiğinde sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarının üniversite üst yönetiminin öğrencilere yönelik yaklaşımları ile ilgili memnuniyet durumuna dair görüşlerinden “Sorunlarınızı ve önerilerinizi iletebilme kolaylığı” ($\bar{X}=1,9944$) ifadesinin en yüksek ortalamaya, “Sorunlarınıza ve önerilerinize karşı duyarlılık” ($\bar{X}=1,8870$) ifadesinin de en düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen

Tablo 16’da görüldüğü üzere, psikolojik iyi olma ölçeği puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,707$; $p>.05$). Yani, Sınıf bağımsız değişkenine göre 1.,2.,3.,4., sınıf öğrencilerin psikolojik iyi olma düzeyleri benzerdir.

Tablo 17. Psikolojik İyi Olmanın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yaş	n	Sıra ort	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
18	3	59,50	7	18,765	,009	19-20, 19-22
19	17	49,97				
20	56	95,71				
21	18	87,89				
22	50	101,36				
23	12	73,17				
24	13	102,35				
25 ve yukarısı	8	63,38				
Toplam	177					

Tablo 17’ de görüldüğü üzere psikolojik iyi olma puanların yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2=18,765$; $p<.05$).

Sonuç

Sınıf öğretmenliği bilim dalı öğretmen adaylarına uygulanan memnuniyet anketi ve psikolojik iyi olma ölçeği sonucunda öğretmen adaylarının öğretim üyelerinin derslerine gösterdikleri özenden, derse zamanında gelmelerinden ve öğretim üyelerinin görünümlerinden memnun olduklarını fakat öğrencilere yönelik yaptıkları danışmanlık / yönlendirme hizmetlerinde ise yetersiz oldukları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının öğretim üyeleri ile ilgili genel memnuniyetlerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenliği bölümünün eğitim ve öğretim ile ilgili olarak sunulan hizmetlerden memnuniyet düzeyi ise öğrencilerin genel olarak derslerle teknolojinin (projeksiyon cihazı, tepegöz vb) yoğun olarak kullanıldığı fakat öğrendikleri bilgilerin mesleki becerilerine çok fazla katkı sağlamadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenliği bölümü

müfredatına bakıldığında 4 yıllık eğitim süresinde az sayıda uygulama dersinin olduğu görülmektedir. Ders programlarının çok fazla teorik derslerden oluşması ve öğretmen adaylarının teorik olarak edindikleri bilgileri uygulama fırsatı bulamamaları, öğrenilen bilgilerin uygulamada eksik kalmasına ya da unutulmasına sebep olmaktadır. Bu da öğretmen adaylarının mesleki alanda öğretilen bilgilerin gereksiz ve çalışma hayatının beklentilerine karşılık veremediği algısını oluşturabilir.

Çalışma grubundaki bireylerin dersliklerin aydınlatılmasında konusunda memnuniyet düzeyleri yüksek iken temizlik konusunda memnuniyet düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Kütüphane hizmetlerinden kitap ödünç almanın kolay olduğu fakat kütüphane memurlarının iletişimlerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşım hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeyi incelendiğinde ise öğrencilerin araç bulmada sıkıntıları olmadığını fakat ulaşım ücretlerinin çok yüksek olduğu düşüncesini taşıdıkları belirlenmiştir. Memnuniyet düzeyinin düşük olduğu maddelerden bir diğeri ise sağlık hizmetlerinin ve yemekhanelerde verilen yemeklerinin tat, görünüm ve temizliğinin yeterli olmama durumudur. Ayrıca, okuldaki öğrenci işleri biriminin hizmetlerinden belge alma kolaylığı gösterdikleri fakat öğrenciye ilginin az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ders dışında bilgisayar kullanım imkânının çok az olduğu ve üniversitenin kariyer ile ilgili sağladığı hizmetlerin öğrenciler tarafından yetersiz görüldüğü anlaşılmaktadır. Bunun tersine üniversitenin kantinleriyle ilgili memnuniyetlerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları, okul yöneticilerinin ve üst yöneticilerin öğrencilere yönelik yaklaşımları ile ilgili genel memnuniyetlerinin düşük düzeyde olduğu, özellikle okul yönetiminin tüm öğrencilere adil davranmadığını tespit edilmiştir. Öğretmen adayları, üst yönetime sorunlarını ve önerilerini iletebilme kolaylığı yaşadıklarını fakat bu sorunlarına ve önerilerine karşı duyarlılığın çok az olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçları destekleyen Eti İçli ve Vural'ın çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşılmıştır³⁰. Eti İçli ve Vural'ın çalışmasında öğrencilerin uygulama, laboratuvar ve atölyeleri yeterli donanımına sahip olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca seçmeli derslerinde yeterli sayı ve çeşitlilikte olmadığı, ders içeriklerinin çalışma hayatındaki meslek yeterliliklerine uygun olmadığı ve verilen yabancı dil eğitiminin öğrenciler tarafından yeterli bulunmadığı tespit edilmiştir. Memnuniyet düzeyinin

³⁰ ETİ İÇLİ, G.-VURAL, B. 2012: “**Toplam Kalite Yönetimi ve Uygulamaları Çerçevesinde Kırklareli Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Öğrenci Memnuniyeti Araştırmaları**”. Marmara üniversitesi İ.İ.B.F, 28 (1), 335-349.

düşük olduğu maddelerden bir diğeri ise sağlık hizmetlerinin yeterli olmaması ve yemekhanelerde verilen yemeklerinin tat, görünüm ve temizliğinin yeterli olmama durumudur. Bunun yanında sınavların kurallara uygun yapıldığı, öğretim elemanlarının derslerine zamanında geldiği ve derslerini etkin şekilde kullandıkları maddesinin ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Açan ve Saydan'ın da Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin üniversitelerinden memnuniyet seviyeleri, öğretim elemanlarından beklenen kalite unsurları ve bu unsurların önem dereceleri belirlenmeye çalışılmıştır. 700 öğrenci ile gerçekleştirilen bu çalışmanın sonuçları genel olarak değerlendirilmiş ve öğrencilerin eğitim-öğretim hizmeti aldıkları Kafkas Üniversitesi İİBF öğretim elemanlarından ve kurumdan genel olarak memnun oldukları ve bu memnuniyet seviyesinin bir sonucu olarak Kafkas Üniversitesi'ni başkalarına tavsiye etme ve tekrar aynı üniversiteyi tercih etme şeklinde kuruma bağlılık gibi olumlu tutumlar gösterdiklerini tespit etmişlerdir³¹.

Çalışmamızın diğer bir boyutu olan psikolojik iyi olma puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi değişkenine göre farklılık göstermediği bulgular arasındadır. Bu sonuç diğer çalışmalar incelendiğinde şaşırtıcı bulunmamaktadır. Araştırma bulgularına bakıldığında yaşı psikolojik iyi olma puanlarını üzerinde fark yarattığı görülmektedir. 18 ile 25 yaş ve üstü katılımcıların dahil edildiği çalışma sonucunda yaş düzeyinin artmasıyla psikolojik iyi oluş düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Gelişim psikologlarının 18 yaş dönemlerinin ergenlik sürecinin en yoğun yaşandığı dönem olduğu kabul ettiği bu dönemin özellikleri dikkate alındığında sonuç beklenen yöndedir. Ergenlik dönemi benlik kavramının öne geçtiği bir çağdır. Ergen duygularını ve bedenini inceler, nasıl bir kişi olduğunu, ne olmak istediğini düşünmeye başlar. Bu çağda benlik kavramı sürekli kararsızlık gösterir. Çünkü genç kendine yakışacak bir kimlik aramaktadır. Kendisini sürekli tartmakta, değerlendirmekte, eleştirmekte ve benliğini yeni baştan düzenlemeye uğraşmaktadır³². Tüm bunların yanında özellikle üniversiteye giriş sınavı gibi zorlu bir yaşantının olması da hissettiği

³¹ AÇAN, B.-SAYDAN, R. 2009: “Öğretim Elemanlarının Akademik Kalite Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Kafkas Üniversitesi İİBF Örneği”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13 (2): 225-253.

³² GANDER, M.- GARDINER H. W. 1993: **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Yayına Hazırlayan: Onur, Bekir. 1. Basım. Ankara: Imge Kitabevi.; YÖRÜKOĞLU, A. 1985: **Gençlik Çağı**. İstanbul: İşbankası Yayınları

baskıları doğal olarak arttırmaktadır. Bulgulara bakıldığında 18 yaş grubunun psikolojik iyi oluş puanlarının en düşük olduğu ve yaş düzeyi arttıkça psikolojik iyi oluş puanlarının da arttığı görülmektedir. Bulgular arasında dikkat çeken bir diğer nokta ise 25 ve yukarı yaş grubunda olanların psikolojik iyi olma puanlarının aniden düştüğüdür. Bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır. Bu sonucunda mezuniyet sonrası mesleki istihdam kaygısının oluşturduğu olumsuz yaşantılar kaynaklık edebilir. Temiz, çalışmada günümüzün hızla değişen istihdam koşullarının istikrarsızlık, güvencesizlik, belirsizlik, korunmadan yoksunluk, ekonomik ve sosyal kırılganlık, bedensel ve ruhsal sağlığa yönelik yüksek riskler içeren önemli riskleri beraberinde getirdiğini ifade etmektedir³³. Bunun yanında Ören ve Türkoğlu³⁴ ve Gündüz, Çapri ve Gökçakan³⁵ üniversite öğrencilerinin sınıf seviyesi değişkenine göre öğrenci tükenmişlik puanlarını incelemiş ve bu çalışmayla paralel sonuçlara ulaşmışlardır. Sonuçlar, üst sınıflardaki öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının alt sınıflara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar üst sınıf öğrencilerinin okulu bitirme, atama için merkezi sınavlara hazırlanma ve istihdam belirsizliği gibi faktörler nedeniyle daha fazla stres ve tükenmeyle karşılaştığı sonucuna varmışlardır.

Öneriler

1. Öğretmen yetiştirme eğitim programında yer alan derslerin öğretmen adaylarının mesleki tecrübelerini geliştirecek olan ve aynı zamanda teorik dersleri dengeleyebilmesi açısından öğretim programında uygulama ders sayısı artırılabilir.
2. Eğitim – öğretim hizmetlerinin daha uygun olmasını sağlayacak yönetici ve personelin iletişim dilinin geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılabilir.
3. Eğitim – öğretim hizmetinin daha fonksiyonel yürüyebilmesi için akademik danışmanlık hizmetleri daha istikrarlı yürütülebilir.
4. Üniversite yaşamına yeni başlayacak olan öğrenciler için oryantasyon hizmetlerini aktifleştirilebilir ve bununla beraber üniversiteden mezun

³³ TEMİZ, H. E. 2013: “Eğreti İstihdam: İşgücü Piyasasında Güvencesizliğin Ve İstikrarsızlığın Yeni Yapılanması”

Http://Www.Calismatoplum.Org/Sayi2/Makale3.Pdf Erişim:06.09.2013. 55-80

³⁴ ÖREN, N.-TÜRKOĞLU, H. 2006: “Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik” *Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 16 Dergisi*, 55-70.

³⁵ GÜNDÜZ, B.-ÇAPRI, B.-GÖKÇAKAN, Z. 2012: “Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi 38 Dergisi*, 19. 38-55.

olacaklara meslek istihdamı konusunda rehberlik ve danışmanlık hizmetinde bulunulabilir.

KAYNAKLAR

- AÇAN, B.-SAYDAN, R. 2009: “**Öğretim Elemanlarının Akademik Kalite Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Kafkas Üniversitesi İİBF Örneği**”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13 (2): 225-253.
- ADLER, M. J. 2012: **Aristotle's Ethics: The Theory Of Happiness - I**. [Http://Radicalacademy.Com/Adleraristotleethics1.Htm](http://Radicalacademy.Com/Adleraristotleethics1.Htm)
- AKBABA, A. S.-ÇAKAN, M. 2008: “**Öğrencilerin Sınav Başarılarına Etki Eden Faktörler: LGS/ÖSS Sınavlarındaki Başarılı İller Örneği**”. İlköğretim Online.7(1),157-173.
- BRIEF, A.P.-BUTCHER, A.H.-GEORGE, J.M.-LINK, K.E. 1993: “**Integrating Bottom-Up and Top-Down Theories of Subjective Well-Being: The Case of Health**”. *Journal of Personality and Social Psychology*. 64(4), 646-653.
- CARRUTHERS, C.P.-HOOD, C.D. 2004: “**The Power of Positive: Leisure and well-being**”. *Therapeutic Recreation Journal*. 38(2), 225-245.
- CENKSEVEN, F. 2004: **Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana
- CHRISTOPHER, J. C. 1999: “**Situating Psychological Well-Being: Exploring the Cultural Roots of its Theory and Research**”. *Journal of Counseling and Development*. 77(2), 141-153.
- CSIKSZENTMIHALY, M. 2005: **Akış (Mutluluk Bilimi)**. (Çev. Semra Kunt Akbaş). Ankara: Hyb Yayıncılık.
- DEENEVE, K.M.-COOPER, H. 1998: “**The Happy Personality: A Meta Analysis of 137 Personality Traits and Subjective Well-Being**”. *Psychological Bulletin*. 124(2), 197-229.
- DIENER, E. 1984: “**Subjective Well-being**”. *Psychological Bulletin*. 95, 542-575.
- DIENER, E. 2009: **The Science Of Well-Being**, U.S.A. Springer Press.
- DIENER, E.-FUJITA F. 1995: “**Resources, Personal Striving and Subjective Well-Being**”. *Journal of Personality and Social Psychology*. 69(1), 120-132.
- DIENER, E.-OISHI, S.-LUCAS, R.E. 2003: “**Personality, Culture and Subjective Well-being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life**”. *Annual Review Pyschology*. 54, 403-42
- DIENER, E.-SUH, E.-LUCAS, R.E.-SMITH, H.L. 1999: “**Subjective Well-being, Three decades of progress**”. *Psychological Bulletin*. 125(2), 276-302.
- DIENER, E.-SUH, EUNKOOK M. 2000: **Culture and Subjective Well-Being, edited. Cambridge: The MIT Press .**
- DİE. Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2003.
- EMERSON, S.-MARKOS, P. A. 1996: “**Signs and Symptoms of the Impaired Counselor**”. *Journal of Humanistic Education and Development*. 34(3), 108-118.

- ERYILMAZ, A. 2010: “Ergenlerde Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejilerini Kullanma İle Akademik Motivasyon Arasındaki İlişki”. *Klinik Psikiyatri*.13:77-84.
- ETİ İÇLİ, G.-VURAL, B. 2012: “Toplam Kalite Yönetimi ve Uygulamaları Çerçevesinde Kırklareli Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Öğrenci Memnuniyeti Araştırmaları”. *Marmara üniversitesi İ.İ.B.F*, 28 (1), 335-349.
- GANDER, M.-GARDINER H. W. 1993: **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Yayına Hazırlayan: Onur, Bekir. 1. Basım. Ankara: Imge Kitabevi,.
- GÜNDÜZ, B.-ÇAPRI, B.-GÖKÇAKAN, Z. 2012: “Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi 38 Dergisi*, 19. 38-55.
- IZAWA, N. 2004: “An Exploration of Subjective Well-Being: A Review of Empirical Factors and Paths For The Future”. *Published Doctoral Dissertation*. University of Hartford, Hartford.
- KEYES, C. L. M.-SHMOTKIN, D.-RYFF, C.D. 2002: “Optimizing Well-being: Empirical Encounter of Two Traditions”. *Journal of Personality and Social Psychology*. 82(6), 1007-1022.
- KORKUT, F. 2004: **Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Ankara. Anı Yayıncılık.
- KORKUT, F. 2004: “Önleme ve İyilik Hali”. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4 (15), 79–87.
- LENT, R. 2004: “Toward a Unifying Theoretical and Practical Perspective on Well-Being and Psychosocial Adjustment”. *Journal of Counseling Psychology*. 51(4), 482-509.
- MYERS, S. A.-DIENER, E. 1995: “Who is happy?” *Psychological Science*. 6(1), 10–19.
- ÖZEN, Ö. 2005: **Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ÖZEN, Y. 2010: “Kişisel Sorumluluk Bağlamında Öznel ve Psikolojik İyi Oluş (Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme)”. *T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi (Düsbed.)*1308-6219. 46-58
- ÖZER, M.-KARABULUT, Ö.Ö. 2003: “Yaşlılarda Yaşam Doyumu”. *Geriatric Dergisi*. 6(2), 72–74.
- ÖREN, N.-TÜRKOĞLU, H. 2006: “Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik” *Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16, 55-70.
- RAMANAIAH, N.V.-SHARPE, P. J.-BYRAVAN, A. 1999: “Hardiness and major personality 157 factors”. *Psychological Reports*. 84, 497- 500.
- RYAN, R.M.-DECI E. L. 2001: “On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being”. *Annual Review of Psychology*. 52, 141-166.
- RYFF, C.D. 1995: “Psychological Well-Being in Adult Life”. *Current Directions in Psychological Science*. 4, 99-104.
- SAYGIN, Y.-ASLAN, C. 2009: “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek, Benlik

- Saygısı Ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi".** *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi*. 28, 207 -222
- SELIGMAN, M.E.P.-CSIKSZENTMIHALYI, M. 2000: "**Positive Psychology an Introduction**". *American Psychologist*. 55(1), 5-14.
- TEMİZ, H. E. 2013: "**Eğreti İstihdam: İşgücü Piyasasında Güvencesizliğin Ve İstikrarsızlığın Yeni Yapılanması**"
[Http://Www.Calismatoplum.Org/Sayi2/Makale3.Pdf](http://www.calismatoplum.org/Sayi2/Makale3.Pdf) Erişim:06.09.2013. 55-80
- TUZGÖL DOST, M. 2004: **Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- YAVUZ, Ç. 2006: **Rehberlik ve Psikolojik Danışma Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtile ve Bazı Kişilik Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- YETİM, Ü. 2001: **Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- YILMAZ, D. 2004: "**Bireysel Farklılığımız ve İlişkilerimize Yansımaları**". *Popüler Psikiyatri*. 21, 32-34.
- YÖRÜKOĞLU, A. 1985: **Gençlik Çağı**. İstanbul: İşbankası Yayınları